

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2019

”Vi sliter vårt hår ibland¹”

- En kvalitativ studie om förskollärares och barnskötares erfarenheter i relation till det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan

Frida Sandqvist och Alma Kaniza

Fakulteten för lärarutbildning

---

¹ Respondent Felicia (figurerat namn): Barnskötare, förskola, i södra Sverige. 2019. Enskild intervju 21 november

Författare/Author

Frida Sandqvist och Alma Kaniza

Titel/Title

"Vi sliter vårt hår ibland"- En kvalitativ studie om förskollärares och barnskötarens erfarenheter i relation till det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan

"We sometimes tear our hair" – A qualitative study of the experiences of preschool teachers and childcare workers in relation to the systematic quality work in preschool

Handledare/Supervisor

Laila Gustavsson

Examinator/Examiner

Kerstin Hansson

Sammanfattning/Abstract

Syftet är att studera hur förskollärare och barnskötare upplever uppdraget gällande kvalitetsarbetet utifrån läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018). Även förskollärares och barnskötarens ansvar och arbetsuppgifter i kvalitetsarbetet samt hur kvalitetsarbetet genomförs i förskolans praktik. Studien syftar inte till en jämförelse mellan yrkesrollerna, utan att förtydliga vikten med ett fungerande kvalitetsarbete, förbättringar förskolor behöver för en ökad kvalitet. Förskollärare har svårt att utföra kritisk granskning av utbildningen (Eidevald & Engdahl, 2018). Strukturella och materiella förutsättningar är grundläggande för en hög kvalitet (Skolinspektionen, 2018). Analys sker utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori. Hur personal understödjer varandra, hur förskolan planerar och genomför kvalitetsarbetet, hur kommunens samt läroplanens mål och riktlinjer påverkar barns möjligheter i utveckling (Andersson, 1980; Sandberg, Sheridan & Williams, 2012). Studien utgår ifrån en kvalitativ ansats, data samlas in från respondenternas svar i semistrukturerade intervjuer. Likheter och skillnader framgår i studiens resultat och analys. Studien tar hänsyn till etiska överväganden. I resultatet tolkar respondenterna att läroplansbeskrivningen av kvalitetsarbetet innebär ett regelbundet arbete. Förskolan följer, analyserar och får resultat för att förbättra och säkerhetsställa kvaliteten. Uppdraget innefattar att arbeta utifrån läroplanen, undervisa och höja kvaliteten. De har inte goda förutsättningar att fullfölja uppdraget. Förskollärare har ett särskilt ansvar till kollegor, att uppdraget fullföljs, delegera ut arbetsuppgifter och planera och utvärdera utbildningen. Dokumentation och reflektion är båda yrkesrollernas arbetsuppgift. Barnskötare får ett för stort ansvar, det finns få förskollärare. Förskolan arbetar medvetet med kvalitetsarbetet utifrån läroplanen (Skolverket, 2018). Arbetet sker genom samarbetet i arbetslaget, de finner stöd av varandra och alla oavsett yrkesroll är lika viktiga.

Ämnesord/Keywords

Ansvar, arbetsuppgifter, barnskötare, förskollärare, läroplan, systematiskt kvalitetsarbete, uppdrag

Förord

Vi vill först och främst tacka våra familjer för allt stöd. För alla dagar och timmar som ni tillåtit oss att vara ifrån familjen! Utan stödet hade inte uppsatsen varit möjlig att genomföra!

Vi vill tacka alla medverkande i studien. Vi vill främst tacka handledare, examinator och respondenter i studien. Utan er hade inte denna studie varit möjlig!

/ Frida och Alma

Innehåll

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Syfte.....	2
1.3. Begreppsförklaring	3
2. Tidigare forskning	3
2.1. Uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet	4
2.2. Ansvar och arbetsuppgifter i kvalitetsarbetet	5
2.3. Arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet.....	6
2.4. Teoretiskt perspektiv	7
2.4.1. Utvecklingsekologisk systemteori och modell	7
2.4.2. Mikrosystem	8
2.4.3. Mesosystem	9
2.4.4. Exosystem.....	9
2.4.5. Makrosystem	9
3. Metod.....	10
3.1. Semistrukturerade intervjuer	10
3.2. Urval	11
3.3. Genomförande	11
3.3.1. Pilotstudie	12
3.4. Bearbetning och analys.....	12
3.5. Etiska överväganden.....	12
3.6. Metoddiskussion.....	13
4. Redovisning av resultat och analys.....	13

4.1. Hur tolkar förskollärare och barnskötare beskrivningen gällande det systematiska kvalitetsarbetet i läroplanen för förskolan 2018?	13
4.1.1. Resultat	14
4.1.2. Analys	14
4.2. Hur upplever förskollärare och barnskötare sitt uppdrag när det gäller det systematiska kvalitetsarbetet?	15
4.2.1. Resultat	15
4.2.2. Analys	16
4.3. Vad upplever förskollärare och barnskötare är deras respektive ansvar och arbetsuppgifter i det systematiska kvalitetsarbetet?	18
4.3.1. Resultat	18
4.3.2. Analys	19
4.4. Hur upplever förskollärare och barnskötare att de arbetar med det systematiska kvalitetsarbetet på förskolan?	20
4.4.1. Resultat	20
4.4.2. Analys	21
5. Diskussion.....	22
5.1. Tolkningar av kvalitetsarbetet i läroplanens beskrivning.....	22
5.2. Uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet	23
5.3. Ansvar och arbetsuppgifter i kvalitetsarbetet	25
5.4. Arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet.....	27
5.5. Konsekvenser för yrkesrollen	29
5.6. Vidare forskning	30
Referenser.....	31
Bilaga 1 – Blankett för information och medgivande	
Bilaga 2 – Intervjufrågor	

1. Inledning

Uppdraget, när det gäller kvalitetsarbetet i förskolan har i läroplanen förtydligats (Skolverket, 2018). Läroplanen är tydlig med att det är allas uppdrag att genomföra det systematiska kvalitetsarbetet och därmed förbättra förskolans kvalitet (Skolverket, 2018). Arbetslagets uppdrag är att ge förutsättningar för utbildningens utveckling och för en hög kvalitet genom att främja barns utveckling och lärande samt genom att erbjuda en trygg omsorg (Skolverket, 2018). Det innebär att alla i arbetslaget tillsammans oavsett rektor, förskollärare, eller annan personal, dokumenterar både systematiskt och kontinuerligt (Skolverket, 2018). Det innebär att de alla ska vara med och förbättra, utvärdera och analysera resultaten i utbildningen (Skolverket, 2018). Förskollärare och rektor har ett gemensamt ansvar att följa läroplansmålen för undervisningen (Skolverket, 2018). Läroplanen för förskolan betonar även att förskollärare har ett övergripande ansvar när det gäller utbildningen, kvalitetsarbetet och undervisningen i förskolan (Skolverket, 2018). “Vi sliter vårt hår ibland” (Felicia), är ett citat från en av studiens respondenter. Orden anser vi säger något väsentligt om hur verksam personal i förskolan upplever uppdraget som gäller det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan.

1.1. Bakgrund

Läroplanen för förskolan 2018, betraktas som en helt ny bestämmelse, utifrån att forskning och förändrade politiska ambitioner framhållit behovet av att tydligt uttrycka uppdrag som redan existerar eller som behöver utvecklas i ny riktning mot ett i alla delar mångkulturellt samhälle (Eidevald & Engdahl, 2018; Skolinspektionen, 2018). Kvalitetsarbetet i förskolan ska grunda sig i en variation av skilda utvärderingar som stödjer barns utveckling och lärande (Insulander & Svärdeno, 2014). Den tidigare läroplanen för förskolan beskriver att, “syftet med utvärdering är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, det vill säga verksamhetens organisation, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande” (Skolverket, 2016, s. 16). Till skillnad från den tidigare läroplanen, beskriver läroplanen för förskolan 2018 att, “alla som ingår i arbetslaget ska utifrån sina roller genomföra utbildningen i enlighet med de nationella målen och undersöka vilka åtgärder som behöver vidtas för att förbättra utbildningen och därmed öka måluppfyllelsen [...]”.

Det är analyserna av utvärderingens resultat som pekar ut väsentliga utvecklingsområden (Skolverket, 2018, s. 18).

Studiens forskningsområde valdes utifrån intresset av att läroplanen reviderats. Därav intresset för huruvida läroplanen påverkar förskolans praktik (Skolverket, 2018). Studien tar fasta på att förskollärares och övriga i arbetslagets ansvar och uppdrag i Läroplanen för förskolan 2018 fångats upp och förtydligats (Eidevald & Engdahl, 2018). Eftersom tidigare forskning visat att förskolans kvalitet behöver förbättras och att förskollärare upplever svårigheter med att genomföra kritisk granskning av verksamheten, kan denna studie komma bli viktig för alla som är verksamma inom förskolan (Eidevald & Engdahl, 2018; Insulander & Svärde, 2014; Skolinspektionen, 2018). Förskolan ska kunna vara kritisk till sitt val av organisation, innehåll och genomförande (Insulander & Svärde, 2014). Studien tar därför även fasta på vad förskolor får för strukturella och materiella förutsättningar och vilka möjligheter personalen får, som är grundläggande förutsättningar för en hög kvalitet i förskolan (Skolinspektionen, 2018). Studien kan även vara viktig för hur kommuner i Sverige kan skapa bättre förutsättningar på förskolorna. Resultatet och analys av respondenternas svar förväntas kunna bidra med kunskap om vikten med ett fungerande kvalitetsarbete i förskolan och vad som kan behöva förbättras för att förskolor ska kunna fullfölja uppdraget när det gäller kvalitetsutveckling i förskolan. Studien syftar inte till en jämförelse mellan förskollärare och barnskötare.

1.2. Syfte

Syftet i denna studie är att studera hur förskollärare och barnskötare upplever uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet som beskrivs i läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018). Avsikten är även att studera hur det systematiska kvalitetsarbetet upplevs genomföras i förskolans praktik. Studien utgår ifrån följande forskningsfrågor:

- Hur tolkar förskollärare och barnskötare beskrivningen gällande det systematiska kvalitetsarbetet i läroplanen för förskolan 2018?
- Hur upplever förskollärare och barnskötare sitt uppdrag när det gäller det systematiska kvalitetsarbetet?
- Vad upplever förskollärare och barnskötare är deras respektive ansvar och arbetsuppgifter i det systematiska kvalitetsarbetet?

- Hur upplever förskollärare och barnskötare att de arbetar med det systematiska kvalitetsarbetet på förskolan?

1.3. Begreppsförklaring

I studiens arbete används centrala begrepp och vedertagna förklaringar för att synliggöra och förenkla förståelsen av studiens innehåll.

Begrepp	Förklaring
Pedagoger	Förskolans personal. Pedagoger är ett oidentifierat begrepp, betyder olika saker i olika sammanhang i litteratur och forskning.
Personal	Personer i arbetslaget, i denna studie menar vi förskollärare och barnskötare.
Arbetslag	Rektor, förskollärare, barnskötare och övrig personal (Skolverket, 2018).
Systematiskt kvalitetsarbete / kvalitetsarbete	Systematiskt och kontinuerligt dokumentera, följa upp, utvärdera och analysera resultat i utbildningen (Skolverket, 2018).
Uppdrag	Att utveckla, förbättra och höja förskolans kvalitet (Skolverket, 2018).
Ansvar	Personalens skyldigheter i att följa och utföra riktlinjer och mål i läroplanen (Skolverket, 2018).
Arbetsuppgifter/uppgifter	Vad, var och en som arbetar i förskolan behöver genomföra i sitt uppdrag och ansvar
Utbildning	Används i läroplanen (Skolverket, 2018). Ersätter begreppet verksamhet (Skolverket, 2016).
Rektor	Används i läroplanen (Skolverket, 2018). Ersätter begreppet förskolechef (Skolverket, 2016).

2. Tidigare forskning

Detta avsnitt innehåller forskning om uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan och hur ansvar och arbetsuppgifter upplevs fördelas mellan yrkesroller i den pedagogiska utbildningen. Det innehåller även hur kvalitetsarbetet genomförs och vilka krav som förskolan bör ta hänsyn till för att öka sin kvalitet.

2.1. Uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet

En god kvalitet avgörs inte av mängden förskollärare i en verksamhet, utan den påverkas av personalens förståelse för sitt uppdrag, hur de kan förbättra undervisningen, det vill säga hur hög personalens kompetens är (Brodin & Renblad, 2012; Cervantes & Öqvist, 2017). Kvaliteten avgörs utifrån hur väl arbetslaget samarbetar i utbildningen, hur väl förskollärare och rektor leder undervisningen, hur god kommunikationen är mellan personal och ledning, hur mycket planeringstid personalen får, personalens närvaro, hur hög personalomsättningen är, hur förskolans storlek ser ut, om miljön är trygg, inspirerande och hälsosam samt hur stor barngruppen är (Brodin & Renblad, 2012; Eidevald & Engdahl, 2018; Granbom, 2011; Pihlgren, 2017). En faktor som påverkar kvaliteten är förskolans värdegrund, vill säga personalens förhållningssätt och arbetssätt i att exempelvis förebygga konflikter och kränkningar (Brodin & Renblad, 2012).

Det finns tre viktiga aspekter i det systematiska kvalitetsarbetet: planering, genomförande och dokumentation (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2009). Förskolan ska medvetet använda modeller som stämmer överens med förskolans läroplan. Det ska vara modeller där dokumentation och utvärdering sker utifrån pågående processer (Eidevald, 2017). Förskollärares planering utgår ifrån vad som ska läras, varför det ska läras och hur det ska läras inom ett visst ämnesområde. Svaren på frågorna förs skriftligen ner, tilldelas och användas sedan av övrig personal (Pihlgren, 2017). Ett arbete med pedagogisk dokumentation bidrar med diskussioner som utifrån ett innehåll grundar sig på kunskap och teorier (Alnervik, 2013; Dahlberg m.fl. 2018; Insulander & Svärde, 2014; Olsson, 2019). Personalen uppmuntras av diskussionerna och leder till ett verkligt lärande (Alnervik, 2013). Pedagogisk dokumentation är ett verktyg för dokumentation och utvärdering, den synliggör barns kunnande och erfarenheter inom olika områdesmål. Metoden möjliggör för pedagoger att ta sitt ansvar, skapa mening och komma fram till vad som behöver utvecklas och förändras i det pedagogiska arbetet (Alnervik, 2013; Dahlberg m.fl. 2018; Insulander & Svärde, 2014; Olsson, 2019). Förskolor som i verksamheten inte utgår ifrån läroplansmålen, som bygger på organiserade aktiviteter samt fokuserar på barns görande och där resultat aldrig ges till föräldrarna, får en låg eller en mellan god kvalitet. Förskolor där förskollärare använder ett utvecklingspedagogiskt förhållningssätt och där de följer syftet de planerat att uppnå får en hög kvalitet (Lindroth, 2018; Pihlgren, 2017).

2.2. Ansvar och arbetsuppgifter i kvalitetsarbetet

Kommunen står för det största ansvaret av förskolans kvalitet. Utbildningen ska stämma överens med styrdokument och lagar, det ska finnas praktiska kvalitetssystem och goda möjligheter för att kunna följa och uppnå nationella mål och riktlinjer (Eidevald, 2017). Förskolechefernas ansvar är att ge förutsättningar för ett väl fungerande systematiskt kvalitetsarbete, att organisera arbetet, tilldela tillräckligt med resurser och nyttja de resurser som finns (Brodin & Renblad, 2012; Eidevald, 2017). De ska följa styrdokumentens föreskrifter (Eriksson, 2014). Även kunna ge goda förutsättningar och betona förskollärares ansvar för undervisningen (Cervantes & Öqvist, 2017). Det finns dock ett hinder med detta eftersom förskolecheferna gärna inkluderar all personal i förhållande till förskollärares särskilda ansvar för undervisningen. Det görs sällan någon skillnad mellan yrkesrollerna, utan ansvaret för undervisningen blir kollektiv. Detta resulterar i att förskollärares ansvar i ledning och styrning förblir osynlig i organisation av förskolans normer och jämställdhet (Cervantes & Öqvist, 2017). Flera barnskötare som länge arbetat i förskolan menar att arbetsuppgifterna för dem alltid varit desamma som för förskollärarna, trots det höjs förskollärarnas status. Barnskötare upplever sig åsidosatta (Eriksson, 2014).

Förskollärare ansvarar för att mål och syftet följs i läroplanen, vilket innebär att förskollärare har ett individinriktat ansvar och ett ansvar i förhållande till sitt arbetslag (Brodin & Renblad, 2012; Eidevald, 2017). Förskollärare tolkar och genomför innehållet i sitt ansvar på skilda sätt (Eriksson, 2014). För att motverka att undervisningen och dokumentationerna i verksamheten blir osystematiska behövs en tydlig planering som synliggör hela förskolans progression över en längre tid (Pihlgren, 2017). Det är ett gemensamt ansvar för personalen att bidra till en hög kvalitet genom omsorg, lek och lärande (Eidevald, 2017). Detta innefattar en kommunikativ lärande miljö där personal och barn deltar, samspelar och utmanas i aktiviteter (Pihlgren, 2017). Personalens uppgift och ansvar innefattar barns delaktighet och inflytande i utbildningen. Barns delaktighet innebär aktiva, närvarande och lyhörda vuxna som ser, respekterar samt lyssnar på alla barn, som ställer frågor för att främja barns tänkande och resonemang. Personalen utgår ifrån barns kompetenser, kunskaper, förändrande förståelse, behov och intressen i planering av innehåll, lärandesituationer och dokumentationer (Granbom, 2011; Olsson, 2019; Pihlgren, 2017). Dokumentationen talar om hur pedagogen konstruerat barnet och

sig själv (Dahlberg m.fl. 2018). Det blir möjligt för personalen att lära tillsammans både kollegialt och individuellt (Cervantes & Öqvist, 2017).

Trots att dokumentationer finns ute på förskolorna, är det flera förskollärare som inte kan försäkra sig om att undervisningen i ett längre perspektiv har lett barnen till utveckling och lärande. I flera fall var emellertid dokumentationerna osystematiska (Pihlgren, 2017). Förskolechefer måste därför utmana förskolorna, arbeta fram processer och klimat där varje förskollärare tar ett eget ansvar över att bedriva en angenäm undervisning och där de kan utveckla sina färdigheter. Förskolecheferna att vara tydliga med vad som gäller i arbetsuppgifts- och ansvarsfördelningen mellan yrkesrollerna i arbetslaget, vilket upplevs vara en känslig och svår utmaning för personalen i förskolan att diskutera (Cervantes & Öqvist, 2017; Eriksson, 2014). Utmaningen kan vara anledningen till att förskolechefer fokuserat på att utveckla all personals kompetens istället för att framhäva förskollärares styrka och rätta ansvar (Cervantes & Öqvist, 2017).

2.3. Arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet

Det finns tre viktiga delar som förutsätter en god kvalitet. I den egna organisationen behövs det *struktur, samarbete och kontinuitet* (Brodin & Renblad, 2012; Granboms, 2011, s. 96). I en granskning av förskolans kvalitet har förskolechefer och förskollärare ett övergripande gemensamt ansvar, det ska klart och tydligt finnas ett systematiskt kvalitetsarbete som bygger på analyser utifrån vetenskapliga grunder och beprövade erfarenheter. Framåtsyftande formativa bedömningar ska ligga till grund som utgår ifrån hur utbildningen erbjuder barn ett lärande. (Eidevald, 2017). Först planeras målområdet utifrån långsiktiga syften och mål. Ett till två mål väljs ut och kopplas med barns behov och intressen, de blir enkla att följa upp och uppnå. De kan utgå från en generativ innehållsmässig frågeställning som synliggör förskolans redogörelse av barns verkliga lärande, hur barngruppen ska följas och hur de utmanar barn. Barnen får möjlighet att utforska saker de har behov av eller som de inte vet så mycket om. Frågorna stöttar även personalen i att avgränsa målen och i utformning av regelbundna aktiviteter och rutiner, således hur resultatet ska utvärderas (Pihlgren, 2017). Många förskollärare är medvetna om att dokumentation riktas mot särskilda sammanhang och föremål som barnen visar intresse och behov för med hjälp av olika verktyg (Dahlberg m.fl. 2018; Lindroth, 2018).

I kvalitetsarbetet ingår ett uppföljningsuppdrag där verksamheten frågar sig om förskolan uppfyller uppdragen i undervisningen och om det tänkta lärandet övergått till ett verkligt lärande i barngruppen. Bedömning av det systematiska kvalitetsarbetet leder till ny kunskap om det nuvarande tillståndet, vad det hänger samman med och om det bidrar till huvudsaklig kunskap om förskolans kvalitet och barns lärande i förhållande till läroplanens intentioner. Kunskapen är viktig för förskolans lärare, föräldrar, kommunansvariga och politiker (Pihlgren, 2017; Pramling Samuelsson & Sheridan, 2009). Självreflektioner är därmed betydelsefulla i förskolans praktik, där granskas den egna attityden och antaganden (Dahlberg m.fl. 2018; Dalli, 2010; Pihlgren, 2017).

The choice of collegial cooperation was built on the sentence that it affects staff and children more than individual competence development by its given opportunities to discussions and also offer possibilities for staff to be challenged in their prior ideas about teaching by other colleagues (Dalli, 2010, s. 43.)

2.4. Teoretiskt perspektiv

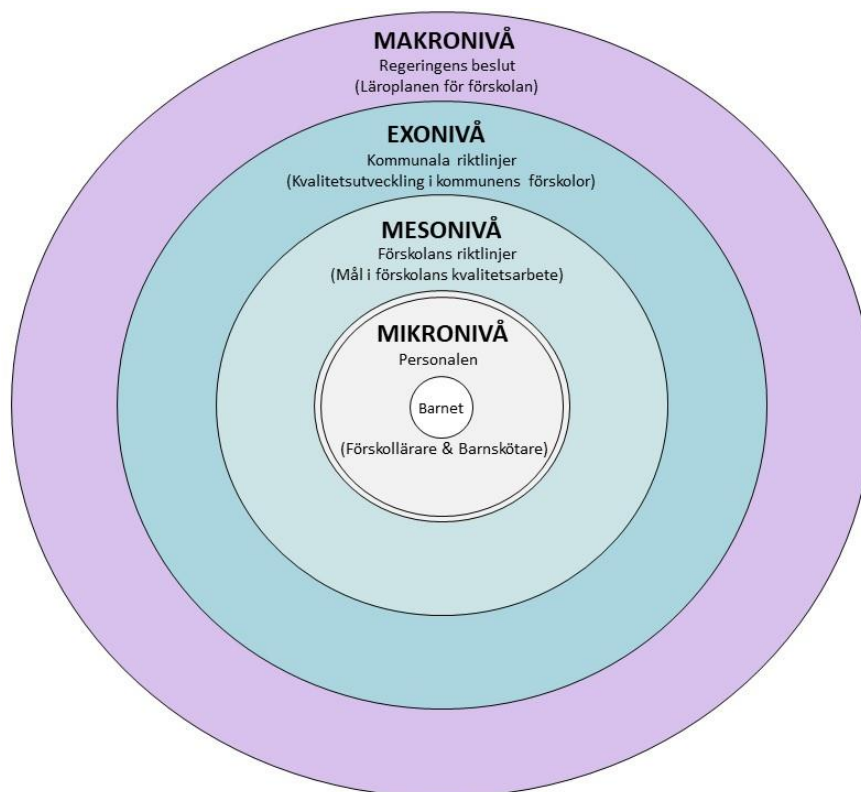
Studiens resultat kommer analyseras utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori med utgångspunkt i studiens syfte, hur förskollärare och barnskötare upplever uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet och hur det systematiska kvalitetsarbetet upplevs genomföras i förskolans praktik (Andersson, 1980; Sandberg, Sheridan & Williams, 2012). Teorin ger perspektiv på vad som sker i de skilda nivåerna och hur det påverkar barns förutsättningar i miljö på förskolan. De centrala begreppen *mikro*, *exo*, *makro* och *meso* ingår i en systemmodell. De olika systemen och nivåerna är de centrala begrepp som användas i studiens analys. Begreppen förklaras utifrån Anderssons (1980) tolkning i relation till skola och daghem (förskola) samt utifrån Sandberg, Sheridan, och Williams studie (2012) vars tolkning av begreppen beskrivs i relation till förskolans systematiska kvalitetsarbete.

2.4.1. Utvecklingsekologisk systemteori och modell

I Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell uppfattas miljön som en rad av löpande system; *mikro*-, *meso*-, *exo*- och *makrosystem*. Teorin innefattar en ekologiskt valid forskning där ett samspel finns mellan barn och olika faktorer som kan påverka barn i den miljö som det växer upp i (Andersson, 1980). Utifrån Bronfenbrenners teori förekommer det en studie som innefattar tre teman och är betydelsefulla i det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan, ”foci of documentation and evaluation; and how, why and

when to document and evaluate in preschool, and for whom” (Sandberg, Sheridan & Williams, 2012, s. 4). Resultatet utifrån dessa teman visar att det finns svårigheter i att dokumentera barns lärandeprocesser och att det finns ett behov av kompetensutveckling hos personalen (Sandberg, Sheridan & Williams, 2012).

Figur 1. Bronfenbrenners ekologiska miljömodell, redigerad av Frida Sandqvist (Andersson, 1980, s. 27).

Mikro-, meso-, exo- och makronivå bildar ett system där den ena nivån ryms i den andra. I mitten finns barnet i sin naturliga närmiljö. En närmiljö som exempelvis familjen eller förskolan (Andersson, 1980). Barnet står i centrum även i denna studie. Det som sker i de olika nivåerna påverkar barnet, vilket överensstämmer med nivåerna i Bronfenbrenners systemteori.

2.4.2. Mikrosystem

Familjen, förskolan och barnet bildar sociala relationer och aktiviteter som ger direkt effekt på barnets utveckling, ett kallat mikrosystem. Det måste finnas förståelse för hur relationerna drivs till en enhet eftersom individernas beteenden påverkar varandra och därmed riskeras konsekvenser för barn. För att ge goda möjligheter för barns utveckling krävs det att individerna i sina roller både stöttar och kompletterar varandra (Andersson,

1980). Studiens mikronivå står för samarbetet som finns mellan förskollärare och barnskötare på förskolan, hur personalen tillsammans skapar förutsättningar för en hög kvalitet som gynnar barns utveckling och lärande. Studien tar fasta på hur individerna runt barn stöttar och kompletterar varandra (Andersson, 1980).

2.4.3. Mesosystem

Ihop bildar mikronivåerna ett mesosystem. Individernas enskilda möten med sin egen närmiljö studeras. Individerna får upplevelser, erfarenheter och känslor i sin omgivning som de bär med sig och som inverkar på rollerna, relationerna och aktiviteterna (Andersson, 1980). Studiens mesonivå står för förskolans egna riktlinjer som förskollärare och barnskötare har att tolka och förhålla sig till. Hur arbetet planeras och genomförs i förskolans kvalitetsarbete utifrån olika mål och barns erfarenheter. Studien tar fasta på individernas upplevelser, erfarenheter och känslor som ges i förskolans miljö och hur dessa inverkar på det som sker i kvalitetsarbetet (Andersson, 1980).

2.4.4. Exosystem

Utanför mesonivåerna finns exosystemet. På exonivå studeras samhällsinstitutioner, de situationer och faktorer som finns utanför närmiljöerna som individen själv inte ingår i. Dessa bidrar med tydligt utsagda, kroppsliga och materiella innehåll i hur aktiviteter, roller och relationer formas. De verkar som begränsningar i händelser som uppstår, svårigheter som individerna måste bemästra för att en förändring ska kunna ske (Andersson, 1980). Studiens exonivån står för de kommunala riktlinjerna, de beslut som tas och det som sker inom kommunen. Studien tar fasta på att riktlinjer och faktorer som barn i sin miljö inte ingår i påverkar förutsättningar för utveckling och lärande. Studien tar även fasta på hur utsagda, kroppsliga och materiella innehåll formar det som sker på mesonivå och mikronivå (Andersson, 1980).

2.4.5. Makrosystem

I makrosystemet ingår alla politiska beslut som finns inom barnomsorgen. Besluten påverkar verkligheten som barn möter i sina närmiljöer. Besluten ger begränsningar och förutsättningar som direkt eller indirekt påverkar de andra nivåerna. Även de värderingar som finns i förskolans kultur, familjens funktion i samhället samt befintliga könsroller genomsyrar och varierar tillvägagångssättet i verksamheten

(Andersson, 1980). I studiens makronivå ingår läroplanen för förskolan. Det är mål och riktlinjer som alla förskolan har att förhålla sig till när det gäller utbildningens innehåll och kvalitetsarbete. Studien tar fasta på att systemet påverkar de andra nivåerna och värderingarna som finns i förskolan. Studien utgår endast ifrån läroplanen för förskolan (Andersson, 1980; Skolverket, 2018).

3. Metod

Valet av metod i denna studie är den kvalitativa metoden. I en kvalitativ metod kan data samlas in via observationer och ljudinspelningar som sedan transkriberas (Fejes & Thornberg red. 2015). Den kvalitativa metoden är lämplig eftersom den stödjer studiens syfte att studera hur förskollärare och barnskötare upplever uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet som beskrivs i läroplanen (Skolverket, 2018). Även hur förskollärare och barnskötare upplever att det systematiska kvalitetsarbetet genomförs i praktiken. Fördelen med denna metod är därav att respondenternas svar ger en bild av respondenternas upplevelser i ämnet som studeras. Därmed används forskningsintervjuer för att samla in data.

3.1. Semistrukturerade intervjuer

Studiens val av metod är semistrukturerade intervjuer, en form av personliga intervjuer. Fördelen med semistrukturerade intervjuer är att de ger en säker och fördjupad data utifrån respondenternas upplevelser och tankar. Intervjuerna lämpade sig därför bättre än att genomföra observationer (Denscombe, 2009; Denscombe, 2016). Semistrukturerade intervjuer innebär ett möte mellan forskare och respondent. Utifrån syftet skapades en lista med frågor som sedan besvarades av respondenterna. Inspelningen av intervjuerna säkrades genom att samtidigt använda två utrustningar. Inspelningar och utrustning av en god kvalitet underlättar transkriberingen av datan (Denscombe, 2009). Svaren var öppna och respondenten fick möjlighet att utveckla sina upplevelser genom att svara på följdfrågor (Denscombe, 2009; Denscombe, 2016). Syftet med följdfrågorna var även att kunna fördjupa sig i frågorna. Intervjufrågor som gäller denna studie finner du under bilaga 1.

3.2. Urval

Studien utgår ifrån ett subjektivt urval. Respondenterna handplockades utifrån tanken att de kan tillföra mest värdefulla data. Efter godkännande från ansvariga rektorer som handplockats och kontaktats via e-post, tillfrågades tre förskollärare och tre barnskötare att medverka i studien. För att få en bredd i studien, valdes förskollärare och barnskötare ut från olika förskolor i södra Sverige. Det subjektiva urvalet gav fördelen att komma nära deltagarna i studien, vilket i sin tur gav data som var avgörande för studien (Denscombe, 2009). Förskollärarnas fiktiva namn börjar på bokstaven F. Barnskötarnas fiktiva namn börjar på bokstaven B. Detta för att underlätta för läsaren om vilken yrkeskategori som meddelar svaren i resultatet.

Tabell 1. Nedanstående tabell visar en översikt över studiens respondenter.

Respondenter	Yrkesroll & bakgrund	Examensår	Verksamma år i förskolan
Fia	Förskollärare & förste förskollärare	2005	14 år
Felicia	Barnskötare & sedan förskollärare	2019	22 år
Fiona	Förskollärare	1983	35 år
Bianca	Barnskötare	2019	2,5 år
Beatrice	Barnskötare	2002	12 år
Birgitta	Barnskötare	1988	30 år

3.3. Genomförande

I en kommun i södra Sverige kontaktades potentiella respondenter via e-post efter godkännande från berörd rektor. Tillstånd fanns innan intervjuerna genomfördes med en översikt som innehöll information om vad som skulle studeras, hur studien skulle genomföras och vad studien gav i utbyte. Denna skickades i samband med formuläret för skriftligt samtycke. Intresseanmälan inträffades genom att svara på mejlet. Därefter anordnades en lämplig plats och tid som passade såväl respondenten som forskaren. Respondenterna fick en bestämd tidslängd inför intervjusamtalen (Denscombe, 2009). Valet av tidsåtgång i studien var tjugo till trettio minuter, eftersom transkriberingen skulle ta lång tid och för att studien var tidsbegränsad. Intervjuerna startade med enkla frågor för att göra respondenterna trygga och skapa diskussioner utifrån konkreta tankar. Respondenterna fick i intervjun förutsättningar att vara flexibla och utveckla sin grundtanke (Denscombe, 2009). Intervjuerna avslutades med att respondenterna fick möjlighet att tillägga något om dem önskade och de tackades för deras tid och medverkan.

3.3.1. Pilotstudie

Innan intervjuerna genomfördes testades dessa i en pilotstudie (Holme & Solvang, 2012). Avsikten var att undersöka om datainsamlingsverktyget var av god kvalitet och om intervjufrågorna garanterade bra svar i studiens frågeställningar (Denscombe, 2016). I pilotstudien intervjuades en verksam barnskötare och dennas svar ingår inte i studiens resultat. Pilotstudien bidrog till en redigering och utveckling av intervjufrågorna och dess följdfrågor.

3.4. Bearbetning och analys

Transkribering av ljudinspelningarna genomfördes efter varje intervju. Intervjuerna sorterades genom att de markerades med exempelvis Intervju förskollärare 1 och Intervju barnskötare 1. Frågorna som ställdes i intervjuerna och respondenternas svar transkriberades ordagrant (Fejes & Thornberg red. 2015). Svaren från respondenterna sorterades först utifrån studiens forskningsfrågor. Resultaten analyserades utifrån en modell som redigerats med utgångspunkt i Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori (Andersson, 1980; Denscombe, 2009; Fejes & Thornberg red. 2015; Sandberg, Sheridan & Williams, 2012). Det finns fem steg som följts i analysen av den kvalitativa datan. Dessa är "förberedelse av data, förtrogenhet av data, tolkning av data, verifiering av data och presentation av data" (Denscombe, 2009, s. 369).

3.5. Etiska överväganden

Etiska överväganden i denna studie innefattar hur den insamlade datan i de semistrukturerade intervjuerna och i ljudinspelningarna hanterats (Denscombe, 2016). Studien förhåller sig till de fyra individskyddskraven. I förhållande till informationskravet blev respondenterna informerade om att det var frivilligt att delta och att de när som helst kunde avbryta sin medverkan. De fick information om vad studien skulle kunna bidra med och vilka risker det också skulle kunna innebära. I förhållande till samtyckeskravet så fick alla respondenter först godkänna sin medverkan. I förhållande till konfidentialitetskravet har respondenternas anonymitet och identitet skyddas genom att bara forskarna kunde komma åt den insamlade datan. I förhållande till nyttjandekravet kommer all data förstöras efter att studien är godkänd. Den insamlade datan i studien används endast i denna studies syfte och inte i andra avsikter (Vetenskapsrådet, 2002).

3.6. Metoddiskussion

Det fanns en ovana med att genomföra intervjuer. Detta kan ha påverkat respondenternas svar. En grupp respondenter framförde att de tyckte intervjufrågorna var svåra att svara på. Att tänka på när intervjuer ska genomföras är att ha tydliga frågor som respondenterna förstår. En annan del som kan ha påverkat denna studie är att studiens syfte och forskningsfrågor inte var helt färdiga när intervjufrågorna skapades. Intervjufrågorna skapades utifrån det ämne som var tänkt att studera, det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan. Vid ett tydligt syfte med forskningsfrågor från start, kunde intervjufrågorna formats tydligare och kunnat ge mer fördjupande svar i ämnet. Syftet och forskningsfrågorna redigerades under arbetets gång. Det som även kan ha påverkat resultatet är även att det fanns respondenter som arbetade i samma område. Om respondenterna istället hade varit mer utspridda i kommunen hade svaren kunnat skilja sig mer.

4. Redovisning av resultat och analys

Resultatet utgår ifrån hur förskollärare och barnskötare upplever uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet utifrån läroplanens beskrivning och hur det systematiska kvalitetsarbetet upplevs genomföras i förskolans praktik. Resultatet delas in i kategorier utifrån studiens forskningsfrågor och visar på skillnader och likheter i respondenternas svar. Analysen utgår ifrån resultatet av respondenternas svar och tolkas utifrån studiens utvecklingsekologiska miljömodell tillhörande den utvecklingsekologiska teorin (se avsnitt 2.4.1). Resultatet i analysen förklaras utifrån *mikro-*, *meso-*, *exo-* och *makronivå*. Dessa nivåer är alla relevanta då de alla ingår i systemteorin där alla nivåer samverkar och påverkar varandra. I avsnitten 4.1. kunde inget resultat på *exonivå* tolkas.

4.1. Hur tolkar förskollärare och barnskötare beskrivningen gällande det systematiska kvalitetsarbetet i läroplanen för förskolan 2018?

Avsnittet sammanfattar resultatet och analysen av förskollärares och barnskötarens tolkningar av kvalitetsarbetet i läroplanens beskrivning (Skolverket, 2018). Resultatet av analysen kunde tolkas på *mikro-*, *meso-* och *makronivå*.

4.1.1. Resultat

Resultatet visar att samtliga upplever att beskrivningen av det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan utifrån läroplanen 2018 är tydlig. ”Det är mycket tydligare nu vad det är man ska titta på” (Felicia). Flera respondenter upplever att beskrivningen av det systematiska kvalitetsarbetet innefattar ett regelbundet arbete där förskolan kan följa, analysera och få resultat på det dem gjort och vad de kan förbättra. ”Att se vad vi gör, analysera det vi gör, vad vi ser för resultat och vad man kan göra bättre. Man ser också vad vi missar lite, eller inte missar” (Beatrice). Många andra upplever även att läroplanen beskriver att det ska göras en kvalitetskontroll, för att säkerhetsställa kvaliteten på förskolan. Samtliga upplever att förskollärares och arbetslagets uppdrag och ansvar är tydligare än vad det tidigare varit. Flera anser att det ställer högre krav på förskollärare, ”dels finns ett eget kapitel för förskollärares ansvar så det är mycket tydligare och det ställer också krav. Dels blir det tydligare för oss förskollärare vad vi måste göra men det blir också tydligare gentemot kollegor att vi har ett ansvar som vi måste ta” (Fia). Några upplever att det är förskollärares ansvar att skriva i dokumenten, ”driver man det till det hårda så är det bara förskollärare som ska fylla i de systematiska dokumenten för kvalitetsarbetet” (Fiona). Samtliga upplever att det är arbetslagets tillsammans som ska genomföra det systematiska kvalitetsarbetet tillsammans, ”arbetslaget ska liksom utföra alltihopa” (Felicia).

4.1.2. Analys

Mikronivån påverkas av riktlinjerna och målen som beskrivs i läroplanen för förskolan (Andersson, 1980; Skolverket, 2018). Läroplanen tolkas vara tydlig med att arbetslaget hjälps åt och tillsammans ser till att det systematiska kvalitetsarbetet genomförs, även fast det i vissa fall tolkas vara förskollärares ansvar att skriva i dokumenten. Det bidrar till att förskollärare och barnskötare finner goda sätt att samarbeta på. Även mesonivån påverkas av läroplanens mål och riktlinjer (Andersson, 1980; Skolverket, 2018). Förskollärares och barnskötarens tankar om hur kvalitetsarbetet ska genomföras påverkas av deras tolkning om att läroplanen 2018 ställer högre krav på förskollärare än vad den tidigare läroplanen 2016 gjort (Skolverket, 2016; Skolverket, 2018). Kvalitetsarbetet menar de är ”att se vad vi gör, analysera det vi gör, vad vi ser för resultat och vad man kan göra bättre. Man ser också vad vi missar lite, eller inte missar” (Beatrice). Riktlinjerna gällande kvalitetsarbetet i läroplanen bidrar därmed till att förskollärare och barnskötare får syn på

vad förskolan behöver förbättra, att så goda förutsättningar för barns utveckling och lärande kan ges och utvecklas (Skolverket, 2018).

Makronivån ger goda förutsättningar för förskolan på mesonivå. Tydligheten i läroplanen blir ett verktyg till förskollärare och barnskötare när de planerar och genomför kvalitetsarbetet. Samtliga förskolor utgår från läroplanens riktlinjer, innehåll, mål och barns erfarenheter och intressen (Skolverket, 2018). Det tolkas inte vara självklart att förskolan skulle förstå kvalitetsarbetet, kunna arbeta för att säkerhetsställa kvaliteten eller förstå vikten av att ge barn möjligheter till utveckling och lärande om läroplanens riktlinjer inte fanns. Makronivån påverkar också mikronivån, vilket bidrar till att alla förskolor strävar efter ett samarbete mellan varandra för att förbättra förutsättningarna för en ökad kvalitet och för barnen. Värderingarna som finns på makronivå påverkar därmed mikronivån, förskollärare och barnskötare försöker genomföra arbetet demokratiskt och tillsammans. Inget svar från respondenterna i forskningsfrågan tyder på att makronivån skulle påverka exonivån. Det finns inget svar som visar att det som sker inom kommunen påverkas av riktlinjerna i läroplanen (Skolverket, 2018).

4.2. Hur upplever förskollärare och barnskötare sitt uppdrag när det gäller det systematiska kvalitetsarbetet?

Avsnittet sammanfattar resultatet och analysen av förskollärares och barnskötarens upplevelser rörande uppdraget när det gäller kvalitetsarbetet i förskolan. Resultatet av analysen kunde tolkas på *mikro-*, *meso-*, *exo-* och *makronivå*.

4.2.1. Resultat

Flera upplever att uppdraget handlar om att erbjuda barnen det som står i läroplanen, ”det är hög medvetenhet hos pedagoger här i att vi har ett uppdrag att undervisa, vi har ett uppdrag att faktiskt höja kvalitén hela tiden och vi har ett uppdrag att jobba med det” (Fia). Samtidigt upplever samtliga att de inte får goda förutsättningar i att kunna fullfölja uppdraget.

Förutsättningarna finns ju liksom inte. Jag har en kollega som jobbat några år i en annan kommun. De hade fem timmar planeringstid och en timme gemensamt. Det är ju bara en timme vi har nu gemensamt och det är mycket som ska skrivas. Jag sa till vår biträdande rektor att står det att jag ska göra enskilda barns förändrade kunnande i dem här dokumentationerna och allting, då ska jag göra det, fast jag hinner ju inte! Så säger hon att

du får sänka kraven på dig själv. Ja, fast det står ju i läroplanen vad det är jag ska göra (Felicia).

Flera upplever att de måste synliggöra och sätta ord på nuläge, analys, resultat och insats i kvalitetsarbetet för att kunna se en utveckling. ”Jag har att visa utåt och inför mina chefer vad jag gör. Jag kan göra det hur bra som helst men inte få ner det i skrift. Jag kan göra pedagogiska dokumentationer, men jag måste få in det i det systematiska kvalitetsarbetet. Annars är det inte synligt och då har jag någonstans inte uppfyllt mitt uppdrag. Det står ju att jag ska göra det här”(Fiona).

Många upplever att materialet i kvalitetsarbetet kunde varit bättre eftersom det är otydligt, det är svårt att se sambanden i dokumenten. ”Jag blir så snurrig av det, läroplanen, sen våra egna mål, sen är det områdesmålen och projektet. Och den här skattningen i kvalitetsutvecklingen på något papper bara, vart kommer den in? Någonstans hör dom ju ihop, det är liksom svårt att se sambandet” (Bianca). ”Det blir så hattigt och så byts det ut. Det är samma sak vi faktiskt ska få ut av det och då tycker jag att materialet ska se likadant ut i hela kommunen. Jag tror att det skulle underlätta för många faktiskt för då har vi tid att sätta oss in i det” (Beatrice). Samtliga upplever att det är många praktiska saker som gör att dem inte kan fullfölja uppdraget. ”Du får ju ett bra kvalitetsarbete om arbetsmiljön är bra” (Beatrice). Det är exempelvis miljöer som är opraktiska, för många barn per avdelning, för många av de yngsta barnen, personalen räcker inte till, arbetsuppgifter som att lägga upp mat, ordna mellanmål och diska, personal som inte arbetar hundra procent, hög omsättning på personal och personal som ofta är sjuka. ”Idag fick jag ju ingen planering för att det fattas en person idag och då hinner jag inte det jag hade tänkt att göra i det här arbetet, ah vi sliter vårt hår ibland” (Felicia)².

4.2.2. Analys

På mikronivå arbetar och samarbetar personalen så gott de kan för att fullfölja uppdraget utifrån förutsättningar som ges av exonivån. Kommunen kan fördela bättre resurser eller besluta hur förskolor bättre kan organiseras. Exonivån skulle kunna bidra mesonivån med en ökad kompetens på varje förskola och ett bättre samarbete mellan förskolor på

---

² För uppmärksamhet: Här framkommer studiens rubrik och anledningen till att citatet är väsentligt beskrivs i avsnitt 1.

mikronivå om materialet var detsamma på samtliga förskolor. Det finns ett behov av kompetensutveckling hos personalen (Sandberg, Sheridan & Williams, 2012).

Makronivån gynnar mesonivån. Förskollärare och barnskötare har utifrån läroplanen ett uppdrag att höja kvaliteten och arbeta med det. Personalen vill följa det som står i läroplanen och de har en tanke om att de ska göra det (Skolverket, 2018). Förskollärare och barnskötare ansvarar för att synliggöra utvecklingen på förskolan och visa att de fullföljer uppdraget genom att föra in pedagogiska dokumentationer i kvalitetsarbetet. Rektorn ingår i miljön på mesonivå och inverkar på arbetet som sker på förskolan (Andersson, 1980). Förskollärare och barnskötare får motstånd från rektorn när de försöker genomföra förskolans pedagogiska dokumentationer. Det finns därmed svårigheter i att dokumentera barns lärandeprocesser (Sandberg, Sheridan & Williams, 2012). Det skapar konsekvenser på mikronivå, där personalen tappar sin drivkraft, vilket kommer att påverka samarbetet mellan personalen. Det ger konsekvenser för förskolans kvalitet och barns utveckling. Materialet i kvalitetsarbetet upplevs behöva förbättras för att personalen ska hinna förstå, skriva och se samband i dokumenten. Rektorn upplevs ansvara för utformningen av dokumenten. Rektorn behöver se över hur förskolan kan organiseras för att kunna ge personalen mer tid att skriva i kvalitetsarbetet. På mesonivå behöver rektorn stötta personalen att fullfölja uppdraget genom att skapa bättre förutsättningar och lyfta det till huvudmannen på exonivå, för att exonivån ska kunna möjliggöra en förbättring. Utan ett väl fungerande systematiskt kvalitetsarbete kan kommunen inte säkerhetsställa att förskolan har en god kvalitet.

Arbetsmiljön på mikronivån upplevs inte vara god på samtliga förskolor och den påverkas av exonivån och makronivån. Kommunens beslut när det gäller planeringstid, lokaler, och vilka arbetsuppgifter som ingår på förskolorna och regeringens beslut gällande personaltäthet och barngruppsstorlek ger konsekvenser i arbetsmiljön. Hur förskolan organiseras när personal är lediga eller sjuka på mesonivå påverkar arbetsmiljön. Varje nivå måste vara fulländad för att ge barn så bra förutsättningar som möjligt och för att förskolor ska kunna fullfölja uppdraget. Exonivån anses behövas granskas, inte bara rektorernas arbete utan även hur kommunen skapar förutsättningar utifrån läroplanens riktlinjer och de politiska beslut som tagits på makronivå. Det är inte alltid politiska beslut som skapar konsekvenser för förskolorna att fullfölja sitt uppdrag. Det är även

kommunens beslut, det som sker på förskolan och det som sker i samarbetet mellan förskollärare, barnskötare och rektor som påverkar förutsättningarna för en god kvalitet.

4.3. Vad upplever förskollärare och barnskötare är deras respektive ansvar och arbetsuppgifter i det systematiska kvalitetsarbetet?

Avsnittet sammanfattar resultatet och analysen av förskollärares och barnskötarens upplevelser gällande deras respektive ansvar och arbetsuppgifter i kvalitetsarbetet på förskolan. Resultatet av analysen kunde tolkas på *mikro-*, *meso-*, *exo-* och *makronivå*.

4.3.1. Resultat

Samtliga upplever att förskollärare har ett större ansvar än barnskötare när det gäller det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan. ”Det är förskolläraren som har ansvaret. Det är väldigt tydligt och det har vi pratat om i huset, att det står i läroplanen att det är förskollärarens ansvar men inte att förskollärarna ska utföra det utan ansvaret är ju att det blir gjort” (Birgitta). Flera upplever att förskollärare har ett ansvar gentemot sina kollegor, ”alla ska vara med och alla ska få inspiration. Alla ska få vara med och tycka och tänka och delta. Men det är jag som ska veta detta, att vi är på väg åt rätt håll” (Fia). Flera upplever att förskolläraren ska delegera ut uppgifter till sina kollegor, ”det här kan du bättre än mig så det får du göra” (Beatrice). En del kommunicerar med sina kollegor, ”vi jobbar inte så här att förskolläraren kommer och säger att nu ska du göra det här, utan vi diskuterar ju det tillsammans och sen gör vi alltihop” (Birgitta). Flera upplever att förskollärare har i uppgift att tillsammans diskutera hur de ligger till i huset och hur de ska gå vidare. ”Det är vi som träffas och sitter en dag i veckan och då försöker vi titta på hur vi går vidare, vart ligger vi till i huset och hur tänker vi och så vidare” (Felicia).

Många upplever att ansvarsfördelningen bestäms av regeringen eller kommunen, ”det kommer ju uppifrån, att det här ska en förskollärare göra eller det här ska en barnskötare göra” (Beatrice). Flera upplever att förskollärare och barnskötare måste ta ett eget ansvar i att utveckla utbildningen. ”Det är väldigt höga krav på oss allihop. Det är en självklarhet att vi vill göra det systematiska kvalitetsarbetet, står det att vi ska göra det så ska vi göra det också, så att ett ansvar finns det hos alla och det är jätteroligt att jobba i ett hus där man vet att alla tycker att det här är viktigt” (Felicia).

Flera upplever att barnskötare får ett större ansvar än de ska ha och att det är en större utmaning för barnskötare att genomföra vissa arbetsuppgifter eftersom det finns få förskollärare. Barnskötare får inte möjlighet att sätta sig in i dokumenten. ”Jag tycker att den som är barnskötare tar ett väldigt stort ansvar fast att hon egentligen inte behöver. Alla har tagit samma ansvar sen är man som barnskötare inte var lika insatt i alla dokument för att man inte får ta del på samma sätt” (Felicia). Samtliga upplever att det inte skiljer sig mycket mellan förskollärares och barnskötarens arbetsuppgifter när det gäller det systematiska kvalitetsarbetet. Dokumentation och reflektion är både förskollärares och barnskötarens arbetsuppgift. ”Vi ska dokumentera, reflektera och sitta med och utveckla verksamheten. Det ska vi ju göra tillsammans och alla har ju en del i det” (Bianca).

4.3.2. Analys

Mikronivån påverkas av resterande nivåer (Andersson, 1980). Barnskötarens känsla av orättvisa i ansvarsfördelning på mesonivå skapar svårigheter för ett samarbete mellan förskollärare och barnskötare på mikronivå. Det finns en risk att barnskötare vägrar ta ett ökat ansvar när det finns få förskollärare. Förskollärare får ta ett för stort ansvar på egen hand, vilket också kan ge negativa effekter på mesonivå. Förskollärare hinner inte med det som behövs för att förskolan ska kunna hålla en god kvalitet. Förskollärare ska därför se till att alla får vara delaktiga och framföra sina tankar, som bidrar till goda möjligheter för samarbete och stöttning mellan yrkesrollerna och till en ökad kvalitet som gynnar förskolans barn och arbete (Andersson, 1980). Förskollärare och barnskötare kompletterar och samarbetar bättre när förskolan är väl planerad och organiserad. Genom att alla tar ett eget ansvar på mikronivå, skapar personalen tillsammans bättre förutsättningar för en god arbetsmiljö, där personalen trivs och tycker det är roligt att arbeta tillsammans. Det som personalen bär med sig av samarbetet gynnar barns utveckling och lärande (Andersson, 1980).

Riktlinjerna på makronivå påverkar hur förskolan fördelar ansvar på mesonivå. Förskollärarens särskilda ansvar påverkar mikronivån. I situationer där förskollärare delegerar uppgifter till sina kollegor genom att säga ”det här gör du bättre än mig så det får du göra” (Beatrice), är det inte säkert att alla får vara delaktiga. I situationer där förskollärare kommunicerar om hur uppgifterna kan genomföras, får alla framföra sina tankar och vara delaktiga. Via demokratiska principer finns det fler än en lösning när

uppgifter ska utföras, det ges bättre stöttning mellan personalen, relationerna antas bli tryggare, varje individs styrkor antas synliggöras mer och de antas komplettera varandra bättre (Andersson, 1980). Det är allas uppgift att genomföra kvalitetsarbetet och det är förskollärarens uppgift att se till att alla får den stöttning de behöver, planera och hålla vägen mot en utveckling på förskolan. På mesonivå träffas förskollärare för att se över insatser i huset, vilket har betydelse för förskolans organisation och struktur. Barnskötare upplevs ta ett för stort ansvar än vad riktlinjer anger på makronivå. Barnskötare får inte rätt förutsättningar för planering eller för att sätta sig in i dokumenten. Det finns ett behov av kompetensutveckling hos personalen (Sandberg, Sheridan & Williams, 2012). Exonivån behöver ge barnskötare mer planeringstid eftersom det finns för få förskollärare. Eftersom det finns få förskollärare, kan kommunens fördelning av personal på förskolorna behöva ses över. Exonivån skapar konsekvenser på mesonivå som vidare ger konsekvenser på mikronivå. I brist på träffar skulle det ges konsekvenser för barn, som mindre undervisning och mindre tid för personal att vara närvarande då personalen istället fokuserar på att lösa vardagen. Via planeringstiden kan undervisningen fortskrida med stöd av barnskötarna. Hur detta organiseras på mesonivå påverkar därmed hur förskollärare och barnskötare samarbetar på mikronivå.

4.4. Hur upplever förskollärare och barnskötare att de arbetar med det systematiska kvalitetsarbetet på förskolan?

Avsnittet sammanfattar resultatet och analysen av förskollärares och barnskötarens upplevelser rörande deras arbete med kvalitetsarbetet på förskolan. Resultatet av analysen kunde tolkas på *mikro-*, *meso-*, *exo-* och *makronivå*.

4.4.1. Resultat

Resultatet visar att samtliga upplever att de arbetar medvetet utifrån läroplanen 2018 med kvalitetsarbetet. Många framhåller att rektorerna anpassat dokumenten till läroplanen. Samtliga framhåller att de arbetar utifrån mål och syfte i läroplanen.

Man har ju alltid läroplanen i bakhuvudet, sen är det ju det här med dokumentation och syfte varför man gör saker. Det finns ju oftast alltid ett syfte med det man gör, sen ska man ju följa barnen vad dom är intresserade av och då måste det bli spontant också. När man planerar en aktivitet eller verksamheten, utbildningen som det heter nu, har man ju alltid ett syfte med varför, och jag tänker ofta en röd tråd, det jag gör först ska vara en röd tråd som man kan se fram till slutet. Då plockar vi ju ut mål i läroplanen utifrån varje

områdesmål och så jobbar med det, och det ingår ju så mycket, ett mål kan innehålla så mycket. så vi gör det inte så stort utan vi tar ett brett mål så får vi in mycket i det (Beatrice).

Samtliga framhåller att de arbetar med kvalitetsarbetet genom reflektionsdokument. Några framhåller att de också arbetar utifrån en målplan och ett dokument som heter kvalitetsutveckling, som kommunen tillhandahåller förskolorna med.

När vi har reflektionstid sitter vi och skriver tillsammans vad vi har gjort, vi berättar för varandra vad vi har gjort och skriver utifrån dokumentet. Vi har varje fredag, så sitter varje avdelning en timme var. Huvudpunkten är att gå igenom veckan, sen skriva resultatet som kommer längre fram, vad vi gjort, vad som var bra, vad som var mindre bra och analysera, vad vi behöver tillföra. Ja vi tittar ju på både barnen och personalen, hur det funkar, personalstyrkan om alla varit här, gruppen i sig, barngruppen alltså varför det gått som det gått. Analyserar det vi gör. Man vill göra det synligt och få det dokumenterat genom bilder och så (Beatrice).

Samtliga tycker det i arbetet är viktigt med ett samarbete i arbetslaget. ” Ja men vi samarbetar, vi vill ju åt samma håll med och ha samma grundstruktur. Sen så samarbetar vi också i alla grupper så det blir en röd tråd” (Beatrice). Samtliga uppger att det i samarbetet är viktigt med kommunikation, att bolla idéer och tillsammans komma överens om hur arbetsuppgifterna ska fördelas och genomföras. ”Jag upplever inte att jag blir nedtrampad på något vis utan mycket stöd kan jag ju liksom finna när man vill lyfta någonting eller behöver bolla lite. Man lär sig ju av varandra och vi arbetar ju mycket tillsammans. Vi är beroende av varandra, det funkar ju inte annars” (Bianca).

Alla uppger att dem genom samarbete finner mycket stöd från varandra och att alla är lika viktiga oavsett yrkesroll. ”För jag kan tycka att jag klarar mig inte utan barnskötare, vi måste ju vara ett team. Sen är det bara att inse att det olika utbildningar. Barnskötare har inte har inte med sig den pedagogiska utbildningen och där kan jag se att vi måste hjälpa varandra” (Fiona).

4.4.2. Analys

På mikronivån sker samarbetet mellan förskollärare och barnskötare. För samtliga är det viktigt att stötta varandra och komplettera varandra, de klarar sig inte utan varandra. Detta leder till att förskollärare och barnskötare på denna nivå tar lärdom av varandra. Det sker en utveckling inom varje enskild individ och som också i sin tur kan ge en positiv påverkan på barngruppen. På mesonivå bryter förskolorna ner målen i läroplanen, de tar alltså egna beslut om hur just deras förskola ska arbeta med kvalitetsutvecklingen. Detta

gör dem i sitt arbetslag på avdelningen. Detta tolkas skapa goda förutsättningar för barns utveckling och lärande. På exonivå skapas ett medvetet arbete med kvalitetsutvecklingen i förskolan utifrån bland annat ett dokument som kommunen tillhandahåller förskolorna med, kvalitetsutveckling i kommunen. Det arbete som sker på mesonivå sker därmed utifrån vad som sker eller vilka beslut som tagits på makronivå och exonivå.

Det är tydligt att makronivån påverkar de resterande nivåerna i modellen. Samtliga anser att ett medvetet arbete med kvalitetsarbetet sker utifrån hur de tolkat läroplanen för förskolan 2018 (Skolverket, 2018). Dokumenten de använder i kvalitetsarbetet formas utifrån riktlinjerna på makronivån, exonivå och arbetet på förskolan utgår ifrån mål och syfte som beskrivs i läroplanen (Skolverket, 2018).

5. Diskussion

I detta avsnitt problematiseras och förklaras skillnader och likheter i studiens resultat och analys gällande förskollärares och barnskötarens tolkningar och upplevelser av läroplanens beskrivning av kvalitetsarbetet, uppdraget och hur det genomförs i förskolans praktik. Avsnittet syftar till att ge konkreta förklaringar och fördjupade svar på studiens forskningsfrågor.

5.1. Tolkningar av kvalitetsarbetet i läroplanens beskrivning

Forskning och förändrade politiska ambitioner framhöll ett behov av att Läroplanen för förskolan 2018 behövdes utvecklas och förtydligas (Eidevald & Engdahl, 2018; Skolinspektionen, 2018). Resultatet visar att beskrivningen av kvalitetsarbetet i läroplanen för förskolan 2018 är tydligare än vad den tidigare varit, förskollärare och barnskötare vet vad de ska planera och genomföra i kvalitetsarbetet (Skolverket, 2018; Skolverket, 2016). Regeringen har därmed ökat förutsättningarna för förskolans kvalitet och för att barn på bästa sätt ska utvecklas. Detta resultat är viktigt att ta fasta på, eftersom tidigare forskning visat att kvaliteten på förskolan behöver utvecklas och förbättras. Det har för förskollärare varit svårt att genomföra den kritiska granskningen av utbildningen (Eidevald & Engdahl, 2018; Insulander & Svärden, 2014; Skolinspektionen, 2018). Med läroplanens nya revidering kan detta bli mer möjligt.

Förutsättningar för en god kvalitet är att det i förskolan behövs *struktur, samarbete* och *kontinuitet* (Brodin & Renblad, 2012; Granbom, 2011, s. 96). Förskollärare och barnskötare tolkar att det systematiska kvalitetsarbetet är ett regelbundet arbete där arbetslaget stöttar varandra och tillsammans genomför kvalitetsarbetet. Arbetslaget följer, analyserar och utvärderar resultatet på förskolan. Deras tolkningar stämmer väl överens med läroplanens beskrivning, alla i arbetslaget ska delta i att förbättra, utvärdera och analysera resultaten i utbildningen (Skolverket, 2018). Läroplanens riktlinjer ger förskollärare och barnskötare goda möjligheter i att arbeta för en god kvalitet. Utan läroplanens riktlinjer skulle det inte vara självklart för både förskollärare och barnskötare hur kvalitetsarbetet genomförs och hur de skulle arbeta för att kunna höja och säkerhetsställa kvaliteten på förskolan. Läroplanen beskriver att det är allas uppdrag att utföra det systematiska kvalitetsarbetet och förbättra förskolans kvalitet (Skolverket, 2018).

Resultatet visar att en del respondenter tolkar att det är förskollärare som ska skriva i materialet för kvalitetsarbetet. Förskollärare ska i sin planering utgå ifrån vad, varför och hur barn ska utvecklas och läras inom ett ämnesområde. Detta ska föras ner i skrift, tilldelas och användas av övrig personal (Pihlgren, 2017). Detta tolkas i studien vara en bra strategi på förskolan såvida det inte finns för få förskollärare, då det kan ge svårigheter i att hinna med ansvaret. Hur varje förskola delar detta ansvar bestäms därav på den egna förskolan utifrån de förutsättningar som finns. Läroplanen tolkas ställa högre krav på förskollärare, vad de ska göra och vilket ansvar de har gentemot sina kollegor (Skolverket, 2018).

5.2. Uppdraget gällande det systematiska kvalitetsarbetet

Läroplanen har förtydligat uppdraget gällande kvalitetsarbetet i förskolan (Skolverket, 2018). Förskollärare och barnskötare upplever att uppdraget innefattar att erbjuda barnen det som står i läroplanen, undervisa och arbeta för att höja förskolans kvalitet. En god kvalitet i förskolan påverkas av hur personalens förstår uppdraget och kan förbättra undervisningen (Brodin & Renblad, 2012; Cervantes & Öqvist, 2017). Uppdraget upplevs vara allas ansvar och personalen får till sig av rektorn att alla ska genomföra uppdraget trots att läroplanen betonar att förskollärarna har ett övergripande ansvar i utbildningen, kvalitetsarbetet och i undervisningen (Skolverket, 2018). Detta stämmer överens med en tidigare studie som visar att rektorn sällan skiljer på yrkesrollerna och att ansvaret i

undervisningen är kollektivt. Förskollärares ansvar i ledning och styrning i organisationen blir osynlig. Rektorn ska följa läroplanens riktlinjer, skapa goda förutsättningar för kvalitetsarbetet och undervisningen samt betona förskollärares övergripande ansvar (Cervantes & Öqvist, 2017).

”Idag fick jag ju ingen planering för att det fattas en person idag och då hinner jag inte det jag hade tänkt att göra i det här arbetet, ah vi sliter vårt hår ibland” (Felicia). Respondenterna upplever inte arbetsmiljön som god och de får inte tillräckligt goda förutsättningar för att fullfölja uppdraget. Respondenterna upplever att personalen arbetar och samarbetar så bra de kan utifrån förutsättningarna som ges av rektorn och kommunen. En god kvalitet påverkas av personalens möjligheter av vilka strukturella och materiella förutsättningar som ges (Skolinspektionen, 2018). Flera praktiska förutsättningar gör att uppdraget inte fullföljs. Det är miljöer som är opraktiska, personal som ofta är sjuka, för många barn på en avdelning, för många av de yngsta barnen, personal som inte räcker till, arbetsuppgifter som att lägga upp mat, ordna mellanmål och diska, personal som inte arbetar hundra procent och en hög omsättning av personalen. Respondenterna upplever även att de inte hinner med att skriva i allt material på sin planering fast att det står i läroplanen att det ska göras (Skolverket, 2018). Respondenter upplever att det finns bättre förutsättningar i andra kommuner där personalen har mer planeringstid. Materialet skulle därför behöva förbättras för att personalen ska kunna se samband, hinna förstå och skriva i materialen. Kommunen ansvarar för att det ska finnas praktiska kvalitetssystem och goda möjligheter för att kunna följa och uppnå nationella mål och riktlinjer (Eidevald, 2017). Kvaliteten avgörs utifrån hur väl arbetslaget samarbetar i utbildningen, hur väl förskollärare och rektor leder undervisningen, hur god kommunikationen är mellan personal och ledning, hur mycket planeringstid personalen får, personalens närvaro, hur hög personalomsättningen är, hur förskolans storlek ser ut, om miljön är trygg, inspirerande och hälsosam samt hur stor barngruppen är (Brodin & Renblad, 2012; Eidevald & Engdahl, 2018; Granbom, 2011; Pihlgren, 2017).

Respondenterna upplever att de ska synliggöra förskolans utveckling genom att föra in pedagogiska dokumentationer i kvalitetsarbetet och fullfölja uppdraget. När de försöker ta ansvar för att förskolans pedagogiska dokumentationer genomförs och skrivs in i materialet får personalen motstånd från rektorn, vilket leder till ett osystematiskt kvalitetsarbete. I följd av detta kan inte förskollärare försäkra sig om att undervisningen

i ett längre perspektiv leder till barns utveckling och lärande (Pihlgren, 2017). Det finns därmed svårigheter i att dokumentera barns lärandeprocesser (Sandberg, Sheridan & Williams, 2012). För att motverka att undervisning och dokumentation i utbildningen blir osystematiskt ska det finnas en tydlig planering som synliggör hela förskolans progression över en längre tid (Pihlgren, 2017). Rektor, förskollärare och annan personal, ska tillsammans dokumentera utbildningen både systematiskt och kontinuerligt (Skolverket, 2018). Det innebär att rektorn ansvarar för goda förutsättningar, för ett väl fungerande systematiskt kvalitetsarbete, att organisera arbetet, tilldela tillräckligt med resurser och nyttja de resurser som finns (Brodin & Renblad, 2012; Eidevald, 2017). Utan ett väl fungerande systematiskt kvalitetsarbete kan kommunen inte säkerhetsställa att förskolan har en god kvalitet.

5.3. Ansvar och arbetsuppgifter i kvalitetsarbetet

Läroplanens riktlinjer och kommunens beslut påverkar hur förskolor fördelar ansvaret mellan förskollärare och barnskötare. ”Det kommer ju uppifrån, att det här ska en förskollärare göra eller det här ska en barnskötare göra” (Beatrice). Förskolan ska stämma överens med läroplan och lagar. Kommunen ansvarar för förskolans kvalitet (Eidevald, 2017).

Förskollärare tolkar och genomför innehållet i sitt ansvar på skilda sätt (Eriksson, 2014). I förskollärares särskilda ansvar delegerar förskollärarna ut arbetsuppgifter till barnskötarna. Analysen visar att det är fördelaktigt att följa de värderingar som beskrivs i läroplanen (Skolverket, 2018). Värderingar där kommunikation, inflytande och delaktighet ligger till grund (Skolverket, 2018). Värderingarna skapar trygga och starka relationer mellan förskollärare och barnskötare. Dessa värderingar gäller även i arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet. Kvalitetsarbetet i förskolan ska grunda sig i en variation av skilda utvärderingar som stödjer barns utveckling och lärande (Insulander & Svärdeno, 2014). Förskollärare ansvarar för att syftet följs i läroplanen, vilket innebär att förskollärare har ett individriktat ansvar och ett ansvar i förhållande till sitt arbetslag (Brodin & Renblad, 2012). Förskollärarens ansvar är att se till att alla arbetar mot målen. Barnskötare ska tillsammans med förskollärare ”dokumentera, reflektera och sitta med och utveckla verksamheten” (Bianca). Dokumentationerna talar om hur personalen konstruerat barnet och sig själv (Dahlberg m.fl. 2018). Förskollärarna på flera förskolor

har en förskollärrarplaneringstid och en gemensam planeringstid tillsammans med barnskötarna, vilket möjliggör ett lärande både kollegialt och individuellt (Cervantes & Öqvist, 2017). Personalen uppmuntras av diskussioner, vilket också leder till ett verkligt lärande (Alnervik, 2013).

Förskolan ska kunna vara kritisk till sitt val av organisation, innehåll och genomförande (Insulander & Svärdemo, 2014). Resultatet och analysen visar att förskollärare har ett ansvar att planera, följa och utvärdera utbildningen (Skolverket, 2018). Förskollärare träffas en gång i veckan och ser över vart de ligger till i planeringen och hur de ska gå vidare mot förskolans mål. Dagarna organiseras utifrån hur veckan ser ut. Träffar mellan förskollärare möjliggör en planerad undervisning som i sin tur förutsätter en god kvalitet på förskolan (Brodin & Renblad, 2012; Cervantes & Öqvist, 2017). En faktor som påverkar kvaliteten är förskolans värdegrund, vill säga personalens förhållningssätt och arbetssätt i att exempelvis förebygga konflikter och kränkningar (Brodin & Renblad, 2012). Barnskötare som länge arbetat i förskolan upplever att arbetsuppgifterna för dem alltid varit desamma som för förskollärarna, trots det höjs förskollärarnas status. Barnskötare upplever sig därför däribland åsidosatta (Eriksson, 2014). Denna studie visar att barnskötare som kliver in i förskollärrarroll kan känna en orättvisa i ansvars- och uppgiftsfördelningen och detta kan leda till konsekvenser i samarbetet och arbetsmiljön på förskolan. Det kan skapa konflikter med rektor och förskollärare. Det finns ofta för få förskollärare på respektive förskolor. Få förskollärare bidrar till att varje förskollärare får ett ökat ansvar. Oavsett om det är få förskollärare, ska de hinna med förskolans samtliga arbetsuppgifter. Rektorns lösning är att låta barnskötare kliva in och delta vid förskollärrarplaneringar, vilket inte stämmer överens med läroplanens intentioner där förskollärare ska ha ett övergripande ansvar (Skolverket, 2018).

Flera respondenter upplever att många barnskötare har en god kompetens. Alltså att det inte finns ett behov av kompetensutveckling hos personalen om förskolan följer läroplanens intentioner (Sandberg, Sheridan & Williams, 2012). En tidigare studie visar att en god kvalitet inte avgörs av mängden förskollärare i en verksamhet, utan att den påverkas av förståelsen av uppdraget och personalens kompetens (Brodin & Renblad, 2012; Cervantes & Öqvist, 2017). Barnskötare behöver bättre förutsättningar av rektor och kommunen när det gäller kompetens, tid för planering och i att hinna sätta sig in i allt material som rör kvalitetsarbetet om de ska ta ett större ansvar. Förslagsvis kan

kommunen välja att fördela ut förskollärare där det behövs. Det skulle kunna vara mer jämställt på förskolorna i kommunen och förskollärares ansvar skulle i praktiken kunna verkställas. Detta upplevs av rektorer vara en känslig och svår utmaning för personalen i förskolan att diskutera (Cervantes & Öqvist, 2017; Eriksson, 2014). Det kan vara anledningen till att rektorer fokuserat på att utveckla personalens kompetens istället för att framhäva förskollärares styrka och rätta ansvar, (Cervantes & Öqvist, 2017). Om förskolan ska kunna fullfölja sitt uppdrag så krävs det att det finns personer som kan leda och styra förskolan (Cervantes & Öqvist, 2017). Rektorn ska utmana förskolorna, arbeta fram processer och klimat där varje förskollärare tar ett eget ansvar över att bedriva en angenäm undervisning och där de kan utveckla sina färdigheter. Rektorn ska vara tydliga med vad som gäller i ansvars- och arbetsuppgiftsfördelningen i arbetslag och mellan de båda yrkesgrupperna (Cervantes & Öqvist, 2017; Eriksson, 2014). Under tiden förskollärare träffas och planerar tar barnskötare ansvar för att ge barn omsorg, trygghet, lek och möjligheter till utveckling och lärande (Skolverket, 2018). På så vis bidrar förskollärare och barnskötare till en hög kvalitet (Eidevald, 2017). Förskollärare och barnskötare kompletterar och samarbetar bättre när förskolan är väl planerad och organiserad. Genom att alla tar ett eget ansvar, skapar personalen tillsammans bättre förutsättningar för en god arbetsmiljö, där personalen trivs och tycker det är roligt att arbeta tillsammans. Detta påverkar och gynnar barns möjligheter till utveckling och lärande (Andersson, 1980). Förskollärare och barnskötare skapar en kommunikativ lärande miljö där personal och barn deltar, samspelar och där barnen utmanas i sitt lärande och i sin utveckling (Pihlgren, 2017).

5.4. Arbetet med det systematiska kvalitetsarbetet

Förskollärare och barnskötare upplever att de arbetar medvetet med det systematiska kvalitetsarbetet och de utgår ifrån läroplanens mål och riktlinjer på flera sätt (Skolverket, 2018). Rektorn på förskolorna formar materialet personalen använder i kvalitetsarbetet. En granskning gällande kvaliteten i förskolan, visar att rektor och förskollärare tillsammans ska forma materialet i kvalitetsarbetet (Eidevald, 2017). Det kan bli konsekvenser för utbildningen av att förskollärare inte deltar i utformning materialet. Det tas inte tillvara på förskollärares kunskaper. Samarbete och kommunikation mellan förskollärare och rektor tolkas vara i behov av en förbättring. En god kvalitet avgörs utifrån hur väl arbetslaget samarbetar (Brodin & Renblad, 2012; Eidevald & Engdahl,

2018; Granbom, 2011; Pihlgren, 2017). Förskollärare och barnskötare uppger att de i arbetet med kvalitetsarbetet samarbetar, kompletterar, stöttar och lär sig av varandra (Andersson, 1980). I samarbetet förs det diskussioner där personalens kunskaper och tankar utmanas och därmed utvecklas. De kommunicerar, reflekterar, bollar idéer och utför tillsammans arbetsuppgifter. Ett kollegialt samarbete har en större effekt på personal och barn än vad individuell kompetensutveckling har (Dallis, 2010).

I det systematiska kvalitetsarbetet är det viktigt med planering, genomförande och dokumentation (Pramling Samuelsson & Sheridan, 2009). Samtliga arbetar utifrån mål och syfte när de planerar, genomför aktiviteter, dokumenterar, reflekterar, följer upp, utvärderar och analyserar resultatet av utbildningen (Skolverket, 2018). Förskolorna arbetar utifrån skilda reflektionsdokument, där de analyserar vad som behövs tillföras, vad barn eller barngruppen behöver för ökade möjligheter i lärandet. De analyserar sig själva, hur de behöver förhålla sig till barn. Det är betydelsefullt med självreflektioner, där den egna attityden och egna antaganden granskas (Dallis, 2010; Dahlberg m.fl. 2018; Pihlgren, 2017). Målområdet planeras först utifrån långsiktiga syften och mål. Ett till två mål väljs ut och kopplas med barns behov och intressen (Pihlgren, 2017).”Vi plockar ut mål i läroplanen utifrån varje områdesmål och jobbar med det. Vi tar ett brett mål så får vi in mycket i det. Sen ska man ju följa barnen vad dom är intresserade av och då måste det bli spontant också. När man planerar en aktivitet eller utbildningen, har man ju alltid ett syfte med varför, och jag tänker ofta en röd tråd, det jag gör först ska vara en röd tråd som man kan se fram till slutet ”(Beatrice). Förskolan utgår därmed ifrån barns kompetenser, kunskaper, förändrande förståelse, behov och intressen i planering av innehåll, lärandesituationer och dokumentationer (Granbom, 2011; Olsson, 2019; Pihlgren, 2017). Barnen på förskolorna får möjlighet att utforska sina behov eller saker de inte vet så mycket om (Pihlgren, 2017).

Personal utgår från frågor i materialet som stöttar personalen att avgränsa målen och forma regelbundna aktiviteter, rutiner samt utvärdera resultaten (Pihlgren, 2017). Förskolorna utgår i målen ifrån hur just den egna barngruppen ser ut. Detta pekar på att förskolorna utgår ifrån ett utvecklingspedagogiskt förhållningssätt, vilket förutsätter en god kvalitet i förskolan (Lindroth, 2018; Pihlgren, 2017). Ett utvecklingspedagogiskt förhållningssätt innefattar även barns delaktighet och inflytande i utbildningen. Barns delaktighet innebär aktiva, närvarande och lyhörda vuxna som ser, respekterar samt

lyssnar på alla barn, som ställer frågor för att främja barns tänkande och resonemang (Granbom, 2011; Olsson, 2019; Pihlgren, 2017). Resultatet visar att barn är delaktiga och att personalen utvärderar det egna förhållningssättet. Dock framgår det inte att analyserna bygger på vetenskapliga grunder eller beprövade erfarenheter (Eidevald, 2017). Resultatet visar inte att förskolorna helt utgår ifrån ett utvecklingspedagogiskt förhållningssätt i genomförandet av undervisningen för att förbättra kvaliteten (Lindroth, 2018; Pihlgren, 2017).

Dokumentation och utvärdering ska ske utifrån pågående processer. Bedömningarna ska vara framåtsyftande och utgå ifrån hur barn erbjuds ett lärande (Eidevald, 2017). Respondenter uppger att de dokumenterar via bilder. Bilderna förs in i det systematiska kvalitetsarbetet för att synliggöra hur mål och syfte uppnås eller inte uppnås. I uppföljningsuppdraget frågar sig förskolan hur de uppfyller uppdraget i undervisningen, om det tänkta lärandet blivit verkligt i barngruppen. Bedömningen leder till ny kunskap av nuläget, vad det hänger samman med och om det utifrån läroplanens intentioner bidrar till ny kunskap om kvaliteten och barns lärande. Kunskapen är viktig för arbetslaget, vårdnadshavare, kommunansvariga och politiker (Pihlgren, 2017; Pramling Samuelsson & Sheridan, 2009). Personalen riktar dokumentationer mot särskilda sammanhang där barn visar intresse och behov (Dahlberg m.fl. 2018; Lindroth, 2018). Förskolorna uppger ett arbete med pedagogisk dokumentation. Metoden tillåter personalen att ta sitt ansvar, skapa mening och komma fram till vad som behöver utvecklas och förändras i det pedagogiska arbetet (Alnervik, 2013; Dahlberg m.fl. 2018; Insulander & Svärden, 2014; Olsson, 2019).

5.5. Konsekvenser för yrkesrollen

Läroplanens riktlinjer påverkar hur förskollärare och barnskötare genomför, samarbetar och fördelar ansvaret för att förbättra utbildningens kvalitet (Skolverket, 2018). För få förskollärare i vissa förskolor skapar motstånd i kvalitetsarbetet, vilket bidrar till att förskolor får svårigheter att följa läroplanens intentioner när det gäller hur ansvarsfördelningen ser ut i praktiken. Läroplanens beskrivning av uppdraget ger personalen en ökad kompetens och förståelse för vikten av att genomföra kvalitetsarbetet (Skolverket, 2018). Rektor och förskollärare ska tillsammans utveckla materialet i kvalitetsarbetet (Eidevald, 2017). Studien visar att rektorer inte lyssnar in förskollärare

eller tar tillvara på deras kunskaper. Rektor och förskollärare behöver förbättra samarbetet för att skapa förutsättningar för en ökad kvalitet.

Förskolan ska kunna vara kritisk till sitt val av organisation, innehåll och genomförande (Insulander & Svärdemo, 2014). Förskolläraren får inte rätt förutsättningar att kunna utföra sitt särskilda ansvar som beskrivs i läroplanen (Skolverket, 2018). Personal ges inte goda strukturella eller materiella förutsättningar (Skolinspektionen, 2018). De praktiska kvalitetssystemen behöver utformas bättre om personalen inte får mer planeringstid (Eidevald, 2017). Den gemensamma planeringen med barnskötare är viktig för att barnskötare ska kunna hjälpa till att dokumentera, öka sin kompetens och kunna sätta sig in i och förstå dokumenten. Det finns en stor risk för att arbetet blir osystematiskt i dagsläget, vilket skapar konsekvenser för barns utveckling och lärande och förskolans kvalitet (Pihlgren, 2017). Det finns svar som tyder på att förskollärare och barnskötare utgår ifrån ett utvecklingspedagogiskt perspektiv utifrån kvalitetsmaterialets struktur och innehåll. De använder pedagogiska dokumentationer som är framåtsyftande och utgår ifrån hur barn erbjuds lärande (Eidevald, 2017). Fast det framgår inte några konkreta bevis på att personalen medvetet bygger analyserna på vetenskapliga grunder och beprövade erfarenheter eller att personalen utgår ifrån ett utvecklingspedagogiskt förhållningssätt i undervisningen (Eidevald, 2017; Lindroth, 2018; Pihlgren, 2017). Läroplanens omformulering har i synnerlighet inte påverkat rektor och kommun. Förskolor behöver mer stöttning från dessa för att kunna genomföra förbättringar av organisation, innehåll och genomförande i kvalitetsarbetet och för att höja kvaliteten.

5.6. Vidare forskning

Förskolan ska medvetet använda modeller som stämmer överens med förskolans läroplan (Eidevald, 2017). Det vore intressant att i vidare forskning undersöka om förskolorna efter att läroplanen för förskolan 2018 kom ut, medvetet enbart använder sig av modeller och teorier om barns utveckling och lärande som stämmer överens med läroplanens intentioner (Skolverket, 2018). Därmed studera om personalen medvetet utgår ifrån teorier när de analyserar och utvärderar utbildningen och utgår ifrån ett verkligt utvecklingspedagogiskt förhållningssätt, vilket anses skapa en god kvalitet i förskolan (Lindroth, 2018; Pihlgren, 2017).

Referenser

Alnervik, K. (2013). ”Men så kan man ju också tänka!” *Pedagogisk dokumentation som förändringsverktyg i förskolan*. Diss., Högskolan Jönköping.

Andersson, B-E. (1980). *Bronfenbrenners utvecklingsekologi. Inbjuden föreläsning hållen vid Nordisk Förenings för Pedagogisk Forskning Konferens i Göteborg 23–26 oktober 1980*. 15. uppl., Högskolan för lärarutbildning i Stockholm: Institutionen för pedagogik. Barnpsykologiska forskningsgruppen.

Brodin, J. & Renblad, K. (2012). Kvalitén i förskolan påverkar barns välbefinnande. Några förskolechefers syn på den nya läroplanen och kvalitet i förskolan. *Socialmedicinsk tidskrift*, 4(5), ss. 416–424.

Cervantes, S. & Öqvist, A. (2017). Teaching in preschool: heads of preschools governance throughout the systematic quality work. [Elektronisk] *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 4(1), ss. 38-47.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20020317.2017.1419040?scroll=top&needAccess=true> Tillgänglig: [2019-04-21] DOI: 10.1080/20020317.2017.1419040.

Dahlberg, G. Moss, P. & Pence, A. (2018). *Från kvalitet till meningsskapande. Postmoderna perspektiv-exemplet förskolan*. 3:2 uppl. Stockholm: Liber AB.

Dalli, C. (2010). Towards the Re-emergence of a Critical Ecology of the Early Childhood Profession in New Zealand. [Elektronisk] *Contemporary Issues in Early Childhood*, 11(1), ss. 61–74. <https://journals-sagepub->

com.ezproxy.hkr.se/doi/10.2304/ciec.2010.11.1.61 Tillgänglig: [2019-09-14] DOI:
<http://dx.doi.org/10.2304/ciec.2010.11.1.61>.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2:9 uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Eidevald, C. (2017), *Systematiska analyser för utvärdering och utveckling i förskolan: hallå, hur gör man?* 2:3 uppl. Stockholm: Liber.

Eidevald, C. & Engdahl, I. (2018). *Utbildning och undervisning i förskolan, omsorgsfullt och lekfullt stöd för lärande och utveckling*. 1:2 uppl. Stockholm: Liber AB.

Eriksson, A. (2014). Förskollärarens förtydligade ansvar - en balansgång mellan ett demokratiskt förhållningssätt och att utöva yrkeskunskap. [Elektronisk] *Tidskrift för nordisk barnehageforskning. Nordic early childhood education research journal*, vol. 7(7), ss. 1–17. Tillgänglig: Nordic early childhood education research [2019-04-21] DOI: <https://doi.org/10.7577/nbf.576>.

Fejes, A. & Thornberg, R. red. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. 2 uppl. Stockholm: Liber AB.

Granbom, I. (2011). *"Vi har nästan blivit för bra" Lärares sociala representationer av förskolan som pedagogisk praktik*. Diss., Jönköping University.

Holme, I. M. & Krohn Solvang, B. (1997), *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur AB, Lund

Insulander, E. & Svärdemo Åberg, E. (2014). Vilken kunskap erkänns i det systematiska kvalitetsarbetet? Om oförenliga tankestilar i dagens förskola. [Elektronisk] *Tidskrift för Nordisk Barnehageforskning*, 7(12), ss. 1-18.
<https://journals.hioa.no/index.php/nbf/article/download/779/836/0> Tillgänglig: [2019-04-21] DOI: <https://doi.org/10.7577/nbf.779>.

Lindroth, F. (2018). *Pedagogisk documentation - en pseudoverksamhet? Lärares arbete med dokumentation i relation till barns delaktighet*. Lic. -avh., Linnéus University.

Olsson, Å. (2019). Finns det några kompetenta barn här? Pedagogers gemensamma föreställningar om barn i pedagogisk dokumentation. [Elektronisk] *Tidskrift för nordisk barnehageforskning. Nordic early childhood education research journal*, vol. 18(2), ss. 1–12. Tillgänglig: Nordic early childhood education research [2019-04-21] DOI: <https://doi.org/10.7577/nbf.3089>.

Pihlgren, A. (2017). *Undervisning i förskolan – att skapa lärande undervisningsmiljöer*. 1:3 uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2009). *Barns lärande - fokus i kvalitetsarbetet*. 1 uppl. Stockholm: Liber AB

Sandberg, A., Sheridan, S. & Williams, P. (2012). Systematic quality work in preschool. [Elektronisk] *International Journal of Early Childhood*, 45(1). Journal of OMEP: l'Organisation Mondiale pour l'Education Prescolaire. Springer.
https://www.researchgate.net/publication/257797522_Systematic_Quality_Work_in_Preschool Tillgänglig: [2019 -09-15] DOI: 10.1007/s13158-012-0076-8

Skolinspektionen (2018). *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse - ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. Stockholm: Regeringen.
<https://www.skolinspektionen.se/globalassets/publikationssok/regeringsrapporter/redovisningar-regeringsuppdrag/2018/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse-slutrapport-feb-2018.pdf> Tillgänglig: [2019 -09-15]

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket.
<https://www.skolverket.se/portletresource/4.6bfaca41169863e6a65d9f5/12.6bfaca41169863e6a65d9fe?file=2442> Tillgänglig: [2019-06-09].

Skolverket (2018), *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Stockholm: Skolverket.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf> Tillgänglig: [2019-05-19].

Vetenskapsrådet, (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Blankett för information och medgivande

Vi är två studenter som studerar till förskollärare vid Högskolan i Kristianstad via Linköpings uppdragsutbildning. Vi är inne i den sista terminen och ska därmed skriva ett examensarbete. Syftet med studien är att undersöka förskollärares och barnskötares uppfattningar gällande ansvarsfördelning i det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan. Den deltagande deltar frivilligt och har rätt att ta del av studiens resultat efter det att studien godkänts. Insamla data sker utifrån dialoger och svar från våra respondenter vid enskilda intervjuer. Materialet används endast till denna studies syfte och kommer förstöras efter att examensarbetet blivit godkänt. All information hanteras konfidentiellt, det innebär att personer som deltar inte på något sätt kan identifieras. Den deltagande har rätt att när som helst avbryta sin medverkan. Tidsåtgång omkring 20–30 minuter.

Vid funderingar eller frågor kan ni kontakta oss, vår handledare Laila Gustavsson eller examinator Kerstin Hansson:

frida.sandqvist0047@stud.hkr.se

alma.kaniza0045@stud.hkr.se

laila.gustavsson@hkr.se

kerstin.hansson@hkr.se

Jag har tagit del av informationen och godkänner härmed mitt deltagande:

.....
Deltagarens namnunderskrift

.....
Deltagarens namnförtydligande

.....
Datum/År/Ort

.....
Titel/Yrkesroll

.....
Studentens underskrift

.....
Studentens namnförtydligande

Intervjufrågor

Berätta lite om dig själv...

- Vad har du för yrkesroll?
- När tog du examen?
- Hur många år har du arbetat inom förskolan?

Vad innebär ett systematiskt kvalitetsarbete i förskolan?

- Kan du berätta om dina erfarenheter av den nya läroplanen i relation till förskolans kvalitetsarbete?
- Upplever du någon skillnad i hur det beskrivs i den nya läroplanen?

Hur ser du på ditt uppdrag i förhållande till det systematiska kvalitetsarbetet?

- Vad betyder det för dig?
- Vad upplever du för ansvar hos personalen³ i förhållande till kvalitetsarbetet?
- På vilket sätt skiljer sig uppgifter⁴ och ansvar mellan förskollärare och barnskötare⁵?

Upplever du att ni arbetar tillsammans?

- I så fall hur samarbetar ni kring det systematiska kvalitetsarbetet?
- Eller hur arbetar ni med det systematiska kvalitetsarbetet?
- Har ni diskuterat vad det systematiska kvalitetsarbetet innebär på er förskola?
- Förs det även diskussioner mellan enbart förskollärarna i ert område?
- På vilket sätt utgår ni då ifrån den nya läroplanen?
- Upplever du att er förskola medvetet arbetar med den?
- "Ja"-på vilket sätt?
- "Nej"-vad orsaker det?

Följdfrågor

- Kan du utveckla ditt svar kring hur du menar med...?
- Kan du förklara vad det innebär?
- Kan du berätta mer kring...?
- Uppprepning av deltagarens svar...?
- Berätta mer!
- Hur gick det till?
- Nu hängde jag inte riktigt med, kan du ta det igen?

---

³ I intervjufrågorna menas det att personalen är förskollärare och barnskötare, eftersom det är dessa yrkesroller som i första hand studeras.

⁴ Med uppgifter menas arbetsuppgifter.

⁵ Uppdraget och ansvar och arbetsuppgifter delades upp i 2 skilda forskningsfrågor för att enklare få fördjupande svar och för att få med känslor av uppdraget som står utanför ansvar och arbetsuppgiftsfrågan. Svaren gällande känslor av sitt uppdrag kan ha betydelse för alla som är verksamma inom barnomsorgen.